

Nordisk Folkerigsdag 2007 i Helsingfors

Østersøen: Stop for nye atomanlæg er nødvendigt!

Af Per Hegelund

Østersøen er det mest radioaktivt forurenede hav i verden og danskerne er særligt udsatte. Forureningen stammer især fra de svenske atomreaktorer, som ligger langs kysten. Der er grund til at sætte en stopper for placering af nye atomanlæg ud til Østersøen og nedbringe de svenske udslip til et niveau, som ligner de andre landes.

Miljøvenner i Danmark bør interessere sig mere for den radioaktive forurening af Østersøen. Hvorfor nu det?

Dels er danskerne de mest udsatte af alle Østersølandenes befolkninger. Vi er til og med mere udsatte end f. eks. svenskerne, som ellers er det land i verden som har flest atomreaktorer pr. indbygger. At danskere modtager en større individuel dosis af radioaktivitet, må forklares med at vi har en større kyststrækning og er i nærmere kontakt med havet, som fører radioaktiviteten fra andre landes atomindustri med sig.

Dels viser nye oplysninger, fra Helsingfors Kommissionens ekspertgruppe, som arbejder med at kortlægge den radioaktive forurening, at Østersøen allerede er det mest radioaktive hav i hele verden.

"The levels of antropogenic radionuclides are higher in the Baltic Sea than in any other water bodies around the world." (antropogenic = menneskeskabt)

En del af forklaringen til at Østersøen er særligt sårbar, har at gøre med den minimale gennemstrømning i de danske stræder. Ud- og indstrømningen er omkring 1 % om året. Det betyder at det skidt vi slipper ud i Østersøen slipper vi i princippet aldrig af med.

Disse hårde fakta har bl.a. foranlediget et medlemsforslag i Nordisk Råd, som kræver et moratorium, dvs. et stop, for alle nye placeringer af atom-anlæg ud til Østersøen. Hvis vores hav allerede er det mest radioaktivt forurenede i verden, så er et moratorium for nye kilder til udslip den første fornuftige beslutning vi behøver at tage.

Altid ved vandet

Atomkraftværker placeres altid ved vandet, som anvendes i kølesystemet, som til enhver tid skal forhindre at reaktoren bliver for varm som i yderste konsekvens resulterer i et nedsmeltningshaveri. Store mængder opvarmet vand med alle mulige rester af radioaktivitet strømmer hele tiden ud i Østersøen fra de omkring 20 igangværende atomreaktorer som findes fordelt rundt om langs Østersøens kyster.

Danmarks egen ekspert fra Risø-laboratoriet, Sven P. Nielsen – som desuden er ansvarlig for den omtalte regionale ekspertgruppe HELCOM MORS (Mors står for Monitoring of Radioactive Substances) – skriver at fortæringen af fisk står for 94 % af den radioaktivitet, som folk får i sig. Alle andre spredningsveje står for de sidste 6 %. Gennem vores eksport af fisk udsættes folk i andre dele af Europa også for radioaktivitet.

Placeringen af atomkraftanlæg ved Østersøen bør ikke alene være de enkelte landes privatsag. De radioaktive udslip udsætter samtlige mennesker i regionen for forhøjet risiko for bl.a. alle mulige cancerformer, misdannelser eller dødfødte babyer. De lange halveringstider for visse radionuklidernes farlighed – uran 238 har f.eks. en halveringstid på over 4 milliarder år! – gør desuden at virkningerne af nutidens radioaktive udslip kan skade kommende generationer, længe efter at vi som har ansvar for udledningen er forsvundet.

Radioaktivitet akkumuleres i fisk

Hvor radioaktive er fiskene i Østersøen så? En illustration fra det svenske forsvars forskningsinstitut (FOI), viser at fiskene i Østersøen er mere radioaktive end fiskene som svømmer rundt udenfor Sellafield, og så skal man huske på at Sellafield er den største kilde til udslip i dag! FOI angav i begyndelsen af halvfemserne radioaktiviteten i Østersøfisk til omkring 20 becquerel pr kilo (Bq/kg).

I slutningen af halvfemserne blev en forskergruppe ved Uppsala Universitet overraskede over, at man pludselig fandt lige så store mængder af radioaktivitet langs Stockholms skærgård, mellem Oskarshamns og Forsmarks reaktorer – som i de områder længere nordpå, hvor det meste nedfald fra Tjernobyh havnede. Man forsøgte dog at berolige folk med, at fiskene ikke indeholdt mere end 50 Bq/kg – grænseværdien for fisk er i Sverige fastsat til 300 Bq/kg.

Men ved at kontrollere rapporterne fra SSI, den svenske strålingsmyndighed er indholdet noget højere. SSI har ansvaret for at beskytte befolkningen, og er pålagt af loven at udføre prøvefangster af forskellige fisk ud for de svenske atomkraftværker. Efter år 2000 er der fundet radioaktivt indhold i almindelige fisk som aborrer, gedder og torsk – på helt op til 230 Bq/kg! Hvilket nærmer sig den øvre grænse på 300 Bq/kg!

De svenske reaktorer er de værste

Ifølge den mest gennemgribende undersøgelse og sammenligning af samtlige reaktorer ved Østersøen, som EU har finansieret, kom man frem til at de svenske reaktorer har haft de i særklasse største, rutinemæssige udslip i Østersøen de seneste 20 år. Et diagram viser at netop Oskarshamns og Forsmarks udslip ligger på et niveau 100.000 gange højere end de russiske reaktorer ved St. Petersburg. Det gør det yderligere uansvarligt at give netop Oskarshamn eller Forsmark ansvaret for det mest farlige affald – atombrændstoffet – eller at give dem lov til at lægge det ud til Østersøen.

Den industrivenlige avis "Dagens Nyheder" skrev i 2002 i en overskrift på forsiden (om de svenske planer for slutdeponering af udtjent atombrændstof). "De dårligste pladser er blevet udvalgt". I artiklen argumenterer geologer og sagkyndige for at de bedste pladser er i "indstrømningsområder", som sædvanligvis ligger inde i landet - ikke ved kysten, hvor grundvandsstrømmene fører lige ud til havet!

Den svenske strålingsmyndighed, SSI og SKI har fremført samme argument – men lader industrien (SKB AB - Svensk Kärnbränslehantering A/S) lede processen om pladsvælget for slutdeponeringen.

Behold det radioaktive affald inde i landet

Det er på tide at vi i nabolandene protesterer imod de svenske og finske planer for slutdeponering af deres udtjente atombrændstof med lokalisering ud til Østersøen. Det bør placeres inde i landet, i den bedst egnede bjerggrund, helst i dertil indrettet tørdeponering – for at undgå korrosion og spredning af radioaktivitet.

Hvordan skal vi gøre os håb om at forhindre Finland i at kopiere Sveriges "løsninger", eller forhindre Ruslands planer om at tjene milliarder på at tage imod atomaffald fra Europa. Bl.a. ved nybyggede havneanlæg og forarbejdningsfabrikker inderst i Østersøen?

Hvis vi end ikke kan, tør eller vil påvirke vores nærmeste nabo, Sverige. Et land som er jævnbyrdig med os, når det gælder miljøbestemmelser og demokratiske samrådsprocesser

De svenske myndigheder og industrien plejer at undskylde sig med, at udslip fra svenske atomkraftværker er små sammenlignet med de historiske udslip fra prøvesprængningerne af atombomber i atmosfæren (som siden er blevet forbudt) og med Tjernobyl katastrofen. Det er at vende argumentationen på hovedet, hvis et lands rutinemæssige udslip skal sammenlignes med atombomber og tidernes værste atomulykke for at klare frisag?

Stop nu!

De historiske udslip og den ringe ind- og udstrømning er netop en grund til at sætte stop for nye atomanlæg og nedbringe svenske udslip til et niveau, som ligner de andre landes. De historiske udslip kan vi ikke længere påvirke. Når vi nu ved, at Østersøen allerede hører til de mest radioaktive vande i verden, må vi koncentrere os om dagens og fremtidens udslip, og der ligger de svenske reaktorer i en klasse helt for sig selv!

Det er til at græde over, at myndighederne og den danske regering ikke kan få øje på miljøproblemerne. Eller ikke vover at udnytte retten til at gøre indsigelser og protestere mod disse planer. Hvis vores protester ikke tages alvorligt, så kan vi bl.a. bede FN's ESBO konventions sekretariat eller International Court of Justice om hjælp til at afgøre sagen (Jvnf. ESBO art. 15, paragraf 2 og appendiks 7, som beskriver dette).

Krav til handling

- Vi bør kræve at vores regering benytter sig af de internationale konventioner, som giver os ret til at blande os i et andet lands miljøskadelige og grænseoverskridende projekter!
- Vi bør bakke op om medlemsforslaget i Nordisk Råd!
- Vi bør kræve et moratorium, et "stop nu!" for alle nye atomanlæg ved Østersøen, verdens mest radioaktive hav...

Artiklen har også været publiceret i NOAH's blad Miljøsk nr. 47 og Dagbladet Arbejderen (16/8 2007)